

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

Poslanska skupina Nova Slovenija - krščanski demokrati

Šubičeva ulica 4, 1000 Ljubljana

t: 01 478 96 70, e: ps-nsi@dz-rs.si, www.dz-rs.si

**Skupina poslank in poslancev
(prvopodpisani mag. Matej Tonin)**

Datum: 1. 3. 2023

**DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE
mag. Urška Klakočar Zupančič, predsednica**

Na podlagi 19. člena Zakona o poslancih (Uradni list RS, št. 112/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 39/11, 48/12 in 17/22) ter 111. in 169.a člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US in 111/21) spodaj podpisani poslanki in poslanci vlagamo

Predlog Priporočila Vladi Republike Slovenije za krepitev vrednot slovenske osamosvojitve,

ki ga pošiljamo v obravnavo in sprejem državnemu zboru.

Pri obravnavi predloga priporočila v državnem zboru in pri delu njegovih delovnih teles bo v imenu predlagatelja sodelovala poslanka **Iva Dimic**.

Prilogi:

- Predlog Priporočila Vladi Republike Slovenije za krepitev vrednot slovenske osamosvojitve;
- podpisi poslank in poslancev:
  - mag. Matej Tonin,
  - Janez Cigler Kralj,
  - Aleksander Reberšek,
  - dr. Vida Čadonič Špelič,
  - Jožef Horvat,
  - Iva Dimic,
  - Jernej Vrtovec,
  - mag. Janez Žakelj.

Na podlagi 111. člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US in 111/21) je Državni zbor na seji ..... sprejel

P R I P O R O Č I L O

Vladi Republike Slovenije za krepitev vrednot slovenske osamosvojitve

- 1. Državni zbor priporoča Vladi Republike Slovenije, da ponovno vzpostavi samostojen muzej, ki bo posvečen izključno slovenski osamosvojitvi, bo osrednji javni zavod za hrambo in predstavljanje zgodovinskih virov iz obdobja osamosvojitve, bo za to imel na voljo ustrezne prostore ter bo splošni javnosti s sodobnimi, interaktivnimi pristopi omogočal spoznavanje osamosvojitvenih procesov in krepi narodno zavest.**
- 2. Državni zbor priporoča Vladi Republike Slovenije, da prenovi učne načrte osnovnih in srednjih šol, pri čemer naj večji poudarek nameni vsebinam o slovenski osamosvojitvi in poskrbi za njihovo primerno časovno umeščenost v šolskem letu.**
- 3. Državni zbor priporoča Vladi Republike Slovenije, da poskrbi za okrepljeno didaktično izobraževanje učiteljev, ki v osnovnih in srednjih šolah predstavljajo obdobje osamosvojitve, da bodo učenci in dijaki z njim dobro seznanjeni in bodo do osamosvojitve gojili pozitiven odnos.**
- 4. Državni zbor priporoča Vladi Republike Slovenije, da z razpisi na področju kulture krepí vrednote slovenske osamosvojitve in pozitiven odnos prebivalcev Republike Slovenije do samostojne države.**

Obrazložitev:

I.

Zgodovinski proces in gradivo, vezano na osamosvojitve Slovenije, predstavljata slovensko kulturno dediščino. Osamosvojitve Slovenije si zato kot izjemen zgodovinski projekt zasluži ustrezno in strokovno predstavitev.

Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16 in 21/18 – ZNOrg) kulturno dediščino opredeli kot *»dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih skupnost opredeli kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij«*. Varstvo dediščine se izvaja v javno korist, ki obsega njeno identificiranje, ohranjanje, omogočanje dostopa vsakomur, njeno predstavljanje in razvijanje zavesti o njenih vrednotah. Država, pokrajine in občine uresničujejo javno korist varstva tako, da organizirajo in podpirajo dejavnosti, ki omogočajo celostno ohranjanje dediščine in njeno vključevanje v dejavnosti vzgoje, izobraževanja in usposabljanja.

Unescova Konvencija o varstvu svetovne in naravne dediščine kulturno dediščino razvršča v tri skupine, in sicer spomenike (arhitekturna, kiparska in slikarska dela, predmete arheološke narave, napise, jame in votline ter druge pojave, ki imajo izjemno univerzalno vrednost na podlagi zgodovinskih, umetniških ali znanstvenih vrednot), skupine stavb in krajino.

Zakon o varstvu kulturne dediščine v prvem in drugem odstavku 81. člena opredeljuje tudi javno službo varstva in njegove izvajalce:

»(1) Dejavnost javne službe varstva obsega identificiranje, dokumentiranje, vrednotenje, interpretiranje in raziskovanje dediščine, ohranitev dediščine ter preprečevanje škodljivih vplivov nanjo, upravljanje dediščine, omogočanje dostopa do dediščine ali do informacij o njej, njeno predstavljanje javnosti in razvijanje zavesti o njej, razen če z zakonom ni določeno drugače.

(2) Dejavnosti javne službe varstva izvajajo zavod, državni in pooblaščen muzeji, izvajalci lokalnih javnih služb varstva dediščine in upravljavci dediščine.«

Strategija kulturne dediščine 2020-2023 kot izhodišče postavlja načelo celostnega ohranjanja dediščine kot temelja nacionalne identitete, kulturne raznolikosti Slovenije (ki se prepleta z izjemno krajinsko in biotsko raznovrstnostjo), privlačnosti naše države za življenje naših državljanov, izobraževanje, razvoj, umetniško ustvarjanje, turizem in druge gospodarske dejavnosti. Je temelj sodobne ustvarjalnosti in prepoznavnosti Slovenije v mednarodni skupnosti.¹

Trije nosilni stebri strategije so družba (v ožjem pomenu), razvoj in znanje. V okviru stebra družba strategija določa, da je eno najpomembnejših poslanstev javnih zavodov, ki se ukvarjajo z varstvom kulturne dediščine, omogočanje dostopnosti do dediščine:

»Zagotavljanje dostopnosti do dediščine je eno najpomembnejših poslanstev dediščinskih ustanov. /.../ Javni zavodi s področja varstva kulturne dediščine, zlasti muzeji, imajo pomembno družbeno vlogo pri komunikaciji dediščinskih vsebin, inkluziji

¹ Strategija kulturne dediščine 2020-2023, 26. 11. 2019. Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/DEDISCINA/STRAT_KD_2019.pdf

in povezovanju z javnostmi ter pri oblikovanju nove oziroma obogatene ponudbe za promocijo dediščine.«

V skladu z navedenimi dokumenti mora država omogočati celostno ohranjanje premične in nepremične kulturne dediščine v zvezi z osamosvojitvijo ter omogočati dostopnost te kulturne dediščine. Vendar aktualna vlada počne ravno nasprotno, saj je na predlog ministrice za kulturo dr. Aste Vrečko na 32. redni seji 19. januarja 2023 sprejela sklep o ukinitvi dveh javnih zavodov, samostojnega Muzeja slovenske osamosvojitve in Muzeja novejše zgodovine Slovenije, ter ustanovitvi novega Muzeja novejše in sodobne zgodovine Slovenije.

Ministrstvo za kulturo ob tem ni predstavilo resnih strokovnih argumentov, ni opravilo resne analize finančnih posledic in pripravilo investicijske dokumentacije skladno z Uredbo o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ (Uradni list RS, št. 60/06, 54/10 in 27/16). Ministrstvo za kulturo tudi ni predstavilo nobene resne vizije razvoja novega muzeja, kar utrjuje prepričanje, da je šlo v primeru ukinitve Muzeja slovenske zgodovine zgolj za politično potezo, ki pa gre v največjo škodo vrednotam slovenske osamosvojitve, saj nimajo več svojega namenskega prostora, kjer bi se sistematično in centralizirano zbirali ter predstavljali zgodovinski viri iz osamosvojitvenega obdobja.

Če primerjamo akt o ustanovitvi ukinjenega Muzeja novejše zgodovine Slovenije in akt o ustanovitvi novega Muzeja novejše in sodobne zgodovine Slovenije, ugotovimo, da sta poslanstvi in delovni področji praktično identični, kljub temu da naj bi Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije obsegal tudi področja delovanja ukinjenega Muzeja slovenske osamosvojitve. Oba evidentirata, zbirata, dokumentirata, hranita ter strokovno in znanstveno proučujeta celotno 20. stoletje do danes. Muzej novejše zgodovine svoje poslanstvo utemeljuje na zbirkah gradiva iz I. in II. svetovne vojne, gradiva iz obdobja med obema vojnama in gradiva iz obdobja socializma ter obdobja nastanka nove države. Novi Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije pa svoje poslanstvo utemeljuje na podlagi zbirk s področja začetka 20. stoletja, prve in druge svetovne vojne, obdobja med obema vojnama, obdobja druge svetovne vojne in obdobja po drugi svetovni vojni, obdobja osamosvojitve in življenja v samostojni državi.

Člani sveta ukinjenega javnega zavoda Muzej novejše zgodovine Slovenije so v izjavi za javnost dne 26. januarja 2023 jasno izrazili stališče, da *»spojitev MNZS in Muzeja slovenske osamosvojitve ni rezultat predhodne strokovne analize in razprave«*.

Strokovno utemeljenost odločitve je pod vprašaj postavilo tudi 79 izobražencev, ki so v odprtem pismu v podporo avtonomiji muzejev z naslovom *Kdo odloča o muzejih in slovenski dediščini Javnost, stroka ali politiki?* dne 26. januarja 2023 zapisali:

»Podpisanim se glede na omejene prostorske, razstavne in depojske prostore Muzeja novejše zgodovine Slovenije ne zdi smiselno, da država brez resne predhodne analize o možnostih izvedbe načrtanega programa in poslanstva, združuje muzeja. Muzej slovenske osamosvojitve naj bi se po svojem poslanstvu in v sodelovanju z drugimi slovenskimi muzeji in zbirkami ukvarjal z dediščino osamosvojitve kot osrednjim izhodiščem svojega delovanja. Muzeološki koncept je bil izdelan na podlagi sodobnih dediščinskih pristopov. Temelji na konstruktivnem muzejskem pristopu, na pričevanjih in vključevanju različnih strani osamosvojitvene vojne in odpira osebni razmislek obiskovalca. Muzej je bil ustanovljen tudi zato, da bi sčasoma in skozi vključevanje javnosti pridobil gradivo, podobno kot mnogi slovenski muzeji. Zdi se, da se sedanja vlada ne zaveda, da ukinja simbolni in dediščinski temelj kolektivnega spomina lastne države. To je slaba popotnica za prihodnost slovenske državnosti in samostojnost

države. Muzej osamosvojitve je namreč v skladu z ICOMovim kodeksom muzejske etike sledil potrebam sodobne družbe in konceptualno vključil velik del slovenske javnosti, ki meni, da je muzej osamosvojitve potreben.»²

Skladno s Strategijo kulturne dediščine 2020-2023 je eden izmed ciljev tudi izboljšanje dostopnosti do dediščine. Ob tem omenimo, da je na nujni seji Odbora za kulturo v zvezi z ukinitvijo Muzeja slovenske osamosvojitve dne 7. novembra 2022 predlagatelj izpostavil, da slovenski muzeji sicer hranijo veliko predmetov iz obdobja slovenske osamosvojitve, vendar jih je več kot 90 % shranjenih v depojih. Ustanovitev samostojnega muzeja pa je omogočila dodaten razstavni prostor, novo možnost za razstavljanje predmetov, ki jih že hranijo obstoječi javni zavodi. Hkrati je tak muzej omogočil nagovarjanje splošne javnosti, da ljudje predmete z muzejsko vrednostjo, ki jih hranijo doma, prinesejo v strokovno hrambo.³

Direktor ukinjenega Muzeja novejše zgodovine Slovenije dr. Jože Dežman je takrat opozoril, da Muzej novejše zgodovine ne more dostojno prevzeti nalog samostojnega Muzeja slovenske osamosvojitve, ne v simbolnem ne v prostorskem smislu: *»Muzej novejše zgodovine ima na razpolago za stalno razstavo 8 prostorov. 2 sobi sta namenjeni demokratizaciji, osamosvajanju in razvoju republike. To preprosto ni to, da bi se sedaj sklicevali na Muzej novejše zgodovine, da je to možno.«* Tema osamosvojitve v Muzeju novejše zgodovine pa je bila zadnjih deset let potisnjena v kot, saj kot je dejal dr. Dežman *»zadnjih 10 let, če smo zelo natančni, preprosto ni delal kaj resnega na tem področju in pa seveda na teh vprašanjih«*.

Ministrstvo za kulturo ni sprejelo nobenih strokovnih podlag in programov o tem, kako naj bi novi Muzej novejše in sodobne zgodovine Slovenije deloval. Ustanovitelj mora namreč predložiti izhodišča za pripravo programskih in finančnih načrtov za posamezni javni zavod – kakšen bo proračun novega zavoda, kakšna bodo finančna sredstva, kakšni bodo programi. Vse to mora potrditi tudi svet zavoda in strokovni svet zavoda. Nedorečena je tudi organizacija novega muzeja – kateri oddelki ga sestavljajo, kakšen je program. Ključno vprašanje pa je, kakšna je vloga obdobja osamosvajanja Slovenije v novem muzeju v organizacijskem smislu – bo to oddelk, kustodiat? Dejstvo je namreč, da se je v Cekinovem gradu že samo nekdanji Muzej novejše zgodovine soočal s strahovito prostorsko stisko in neustreznimi prostori. Prostorov za poseben oddelk, ki bi bil namenjen osamosvojitvi, tam ni. Zato obstaja resna bojazen, da bo področje osamosvojitve prezrto, k čemur navaja tudi žalostno dejstvo, da osamosvojitve sploh ni omenjena v imenu novega muzeja.

Ob napovedi ukinitve Muzeja slovenske osamosvojitve je ministrica za kulturo dr. Asta Vrečko dejala: *»Ustanovitev Muzeja slovenske osamosvojitve je bil ideološki projekt prejšnje vlade. Z združitvijo obeh institucij se zasleduje argument strokovne in muzejske javnosti, da se sodobne in novejše zgodovine ne sme ločevati.«* S to izjavo je pokazala svoje nerazumevanje in nezmožnost dojemanja procesa slovenske

² Odprto pismo v podporo avtonomiji muzejev: Kdo odloča o muzejih in slovenski dediščini Javnost, stroka ali politiki?, 26. 1. 2023. Dostopno na: <https://spletnicasopis.eu/2023/01/26/obtozba-79-izobrazencev-nedopustno-in-nedemocraticno-je/>

³ Magnetogram 11. nujne seje Odbora za kulturo, 7. 11. 2022. Dostopno na: https://www.dz-rs.si/wps/myportal/Home/seje/evidenca!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfIjo8zivSy9Hb283Q0N3E3dLQwCQ7z9g7w8nAwsPE31w9EUGAWZGgS6GDn5BhsYGwQHG-IHEaPfaAdwNCBOPx4FUfiNL8gNDQ11VFQEAf8pdGQ!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?mandat=IX&type=magdt&uid=B8D1CBEB91E92824C12589030043E281

osamosvojitve kot projekta narodne enotnosti, ki je združil Slovenke in Slovence različnih prepričanj in političnih usmeritev, a s skupno željo – živeti v samostojni državi.

Slovenska osamosvojitve ne more in ne sme biti ideološki projekt kogar koli. Zlasti pa se je ne sme z nasilno »ideologizacijo« marginalizirati, zapreti v vlažno klet nekega skupnega muzeja, tako potisniti v kot zgodovine in s tem tudi v kot zavesti velike večine državljanov, zlasti pa mladih rodov, ki nimajo neposredne izkušnje ali spomina iz časov osamosvajanja.

Direktor ukinjenega Muzeja slovenske osamosvojitve dr. Željko Oset je dejal, da je bila ustanovitev tega muzeja ob 30-letnici slovenske samostojnosti *»pomembna simbolna ločnica in hkrati v strokovnih krogih uveljavljena časovna distanca, po kateri javne institucije, zadolžene za ohranjanje nepremične kulturne dediščine, okrepijo svoja prizadevanja za prevzemanje gradiva od ustvarjalcev in imetnikov v svojo posest. Novo zbrano gradivo omogoča poglobljeno proučevanje, s tem pa nova spoznanja in možnosti za boljše razumevanje zgodovinskega časa in sodobnosti, še posebej to velja za osamosvojitve, ki je vrhunec prelomnega obdobja v slovenski zgodovini in začetek sedanjega obdobja. To obdobje je bilo sicer že vključeno v obstoječe stalne in občasne razstave, vendar ni nikjer žarišče, kamor sodi po svoji pomembnosti in prelomnosti v slovenski novejši zgodovini, zato bo muzej obstoječe vedenje nadgradil in razširil v sodelovanju z domačimi in tujimi deležniki.«*⁴

V gradivu, ki je bilo podlaga za sprejetje sklepa o ukinitvi Muzeja slovenske osamosvojitve, je sicer nedvoumno zapisano, da *»obstaja potreba po okrepljenem strokovnem raziskovanju, vrednotenju in predstavljanju sodobne zgodovine, ki pretežno sovpada z začetkom procesa osamosvojitve Slovenije in ki je bila izražena tudi z ustanovitvijo novega samostojnega nacionalnega javnega zavoda – Muzeja slovenske osamosvojitve«*.⁵

Številne države v Evropi in tudi drugod po svetu imajo svoje muzeje, posvečene nacionalnim pričevanjem o uporabi in uresničenju sanj o neodvisnosti. Zlasti pogosti so v primerih, ko so države v polpretekli zgodovini doživljale podobne usode kot Slovenija, namreč, da narodi niso živeli v nacionalni in demokratični, temveč nedemokratični (federalni) državi. Države, kot so Estonija, Latvija in Litva, so svoje muzeje, posvečene procesu doseganja neodvisnosti in demokratičnosti, ustanovile že kmalu po razglasitvi neodvisnosti v začetku devetdesetih let, od tedaj pa jih še dopolnjujejo in nadgrajujejo. Enako je poljski muzej, ki nosi ime po gibanju Solidarnost, spodbujevalcu demokratičnih sprememb na Poljskem, posvečen vsem, ki so pripomogli k prehodu iz diktature. Tudi Zvezna republika Nemčija obeleževanju ločitve in ponovnega združevanja obeh nemških republik namenja kar nekaj muzejev.

Iz vsega navedenega je jasno, da je bila ukinitve samostojnega muzeja, posvečenega slovenski osamosvojitvi, napaka. Tak muzej potrebujemo. Biti mora žarišče, osrednji javni zavod za hrambo in predstavljanje zgodovinskih virov iz obdobja osamosvojitve, za kar mora imeti na voljo tudi ustrezne, dovolj velike prostore. Njegov koncept pa mora temeljiti na najboljših mednarodnih muzejskih praksah. Muzej tako ne bi bil dolžan skrbeti zgolj za zbiranje predmetov, pomemben poudarek bi bil tudi na zbiranju pričevanj različnih strani. Muzeji dandanes ne delujejo več samo materialno, v smislu zbiranja gradiv, ampak tudi z zgodbami, posnetki, pričevanji. Vse to bi moral novi muzej splošni javnosti predstavljati s sodobnimi, interaktivnimi pristopi, ji tako

⁴ Sporočilo za javnost, 24. 10. 2022. Dostopno na: <https://muzej-slovenske-osamosvojitve.si/>

⁵ Čistopis po seji vlade - Predlog sklepa o ustanovitvi javnega zavoda Muzej novejši in sodobne zgodovine Slovenije, 19. 1. 2023. Dostopno na: <https://www.gov.si/drzavni-organi/vlada/seje-vlade/gradiva-v-obravnavi/show/9831>

omogočati spoznavanje osamosvojitvenih procesov ter na ta način prispevati h krepitvi narodne zavesti.

Zato Vladi Republike Slovenije priporočamo, naj ponovno vzpostavi samostojen muzej, ki bo posvečen izključno slovenski osamosvojitvi, bo osrednji javni zavod za hrambo in predstavljanje zgodovinskih virov iz obdobja osamosvojitve, bo za to imel na voljo ustrezne prostore ter bo splošni javnosti s sodobnimi, interaktivnimi pristopi omogočal spoznavanje osamosvojitvenih procesov in krepil narodno zavest.

II.

V osnovnih šolah se učenci o nastanku slovenske države učijo pri predmetih družba v 5. razredu, zgodovina v 9. razredu ter domovinska in državljanska kultura in etika v 7. razredu. O oblikovanju slovenske države se devetošolci pri zgodovini učijo v okviru obveznega sklopa Slovenci v 20. in 21. stoletju, ki obsega čas od Avstro-Ogrske do osamosvojitve. Osamosvojitve je del zadnjega od sedmih podpoglavij, ki se imenuje Samostojna Slovenija in mednarodno povezovanje Slovenije. V učnem načrtu za gimnazije je osamosvojitve vključena v širšo temo Razvoj slovenskega naroda v 20. stoletju. V srednjem strokovnem in poklicno tehniškem izobraževanju pa je zgodovina osamosvojitve vključena v obvezni del Razvoj slovenske nacionalne identitete in pot do slovenske države v 19. in 20. stoletju ter tematska sklopa obveznega dela Jugoslovanska kriza in slovenska pot v samostojnost in Evropa in Republika Slovenija od osamosvojitve do danes.

Vendar pa mlade generacije o osamosvojitvi Slovenije kljub temu vedo premalo. Na 11. nujni seji Odbora za kulturo v zvezi z ukinitvijo nekdanjega Muzeja slovenske osamosvojitve je dr. Željko Oset predstavil zaskrbljujoč primer, koliko slovenski osnovnošolci poznajo proces osamosvajanja: *»Lansko leto je Zveza prijateljev mladine Slovenije organizirala tematski razpis za raziskovalne naloge na temo Slovenska osamosvojitve in jaz tam sodelujem kot prostovoljec, kot ocenjevalec že 15 let in mi je v spominu ostala raziskovalna naloga, v kateri je bila predstavljena anketa za 4. osnovno šolo v Novi Gorici Frana Erjavca in vzorec je bila druga in tretja triada te šole, torej več kot reprezentativen vzorec in več kot polovica mladih ni znala obkrožiti, kdaj je Slovenija nastala. Prav tako sta bili kot enakovredni možnosti po številu rezultatov sprejeti, od katere države se je Slovenija odcepila; Kraljevina Jugoslavija in SFRJ. Torej se mi zdi, da obstaja en takšen primanjkljaj znanja in to je tudi eno področje, zelo pomembno področje, ki bi ga lahko samostojen muzej naslovil.«⁶*

Zastavlja se vprašanje, ali je v veljavnih učnih načrtih temi osamosvajanja namenjen dovoljšen poudarek, zlasti ob upoštevanju tudi vseh drugih vsebin, ki jih morajo učitelji obdelati, učenci pa usvojiti pri posameznem predmetu. Učitelji namreč že dlje časa opozarjajo na prenatrpanost učnih programov. Znotraj učnega načrta ima učitelj visoko stopnjo avtonomije, koliko ur in na kakšen način bo določeno temo obdelal. Toda zaradi umeščenosti teme osamosvajanja Slovenije na konec šolskega leta se pri pouku zgodovine dogaja, da učiteljem zmanjka časa za poglobljeno obdelavo teme ali pa (vsaj nekateri) učenci od pouka odnesejo manj kot bi lahko, saj temo jemljejo manj

⁶ Magnetogram 11. nujne seje Odbora za kulturo, 7. 11. 2022. Dostopno na: https://www.dz-rs.si/wps/myportal/Home/seje/evиденca/!ut/p/z/1/04_Sj9CPyKssy0xPLMnMz0vMAfIjo8zivSy9Hb283Q0N3E3dLQwCQ7z9g7w8nAwsPE31w9EUGAWZGgS6GDn5BhsYGwQHG-IHEaPFAAdwNCBOPx4FUfiNL8gNDQ11VFQEAf8pdGQ!dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?mandat=IX&type=magdt&uid=B8D1CBEB91E92824C12589030043E281

resno, ker se usvojitev znanja – ravno zaradi časovne umeščenosti – pogosto ne preverja z ocenjevanjem.

Zato Vladi Republike Slovenije priporočamo, da ob prenovi učnih načrtov osnovnih in srednjih šol poseben razmislek nameni temu, ali je temi osamosvajanja namenjen dovoljšen poudarek znotraj posameznih predmetov, tudi ob upoštevanju količine ostale snovi, ki jo morajo učitelji obdelati, učenci pa usvojiti v okviru določenega predmeta. Pri prenovi učnih načrtov pa naj poskrbi tudi za ustrežnejšo časovno umeščenost vsebin o osamosvajanju v šolskem letu.

III.

Učitelji imajo pri predstavljanju učne snovi visoko stopnjo avtonomije, kar pomeni, da je kakovost posredovanega in naučenega znanja v veliki meri odvisna tudi od učitelja. Pri tem pa je zelo pomembno, da so učitelji zlasti pri ključnih temah, med katere gotovo spada tudi slovenska osamosvojitve, opolnomočeni z različnimi pristopi in takšnimi didaktičnimi možnostmi, ki njihovim učencem omogočajo kar najboljše razumevanje in pomnjenje snovi. Učitelji se za izbiro pristopa odločajo tudi glede na značilnosti razreda, ki ga poučujejo, gotovo pa pomembno vlogo igra tudi razpoložljivost gradiv in seznanjenost učiteljev z različnimi didaktičnimi pristopi.

Kot pozitiven zgled lahko izpostavimo gradiva, ki so nastala ob 30. obletnici samostojne države in so jih skupaj pripravili Zavod RS za šolstvo, Arhiv Republike Slovenije in Park vojaške zgodovine Pivka. Gradiva so namenjena za obravnavo slovenske osamosvojitve ob vsakoletnih spominskih učnih urah in proslavah ob vseh treh državnih praznikih, povezanih s slovensko osamosvojitvijo, in tudi rednemu pouku zgodovine (in preostalih predmetov), ko se obravnava tematika osamosvojitve. Ta gradiva so v digitalni obliki objavljena na portalu www.zbralismopogum.si in obsegajo e-časovni trak, izobraževalne videofilme in virtualno razstavo v treh delih Plebiscit, Osamosvojitve, Vojna, publikacijo o plebiscitu, delovna zvezka za osnovno in srednjo šolo ter protokola za izvedbo spominskih učnih na daljavo na primeru plebiscita.

Sodobni didaktični pristopi za obravnavo in ohranjanje kulture spominjanja na slovensko osamosvojitve pa vključujejo tudi muzejsko in arhivsko učno delo, zgodovinsko terensko delo, projektno učno delo, delo na daljavo ipd. Če bi imeli muzej, namenjen izključno slovenski osamosvojitvi, bi se lahko učitelji pri posredovanju znanja o tem obdobju oprli tudi nanj in učencem osamosvojitve približali s pristopi, ki jim omogočijo bolj celostno dojetje in pomnjenje – skozi neposreden stik z muzejskimi predmeti, plastično predstavljeno časovnico razvoja dogodkov, vezanih na osamosvojitve, pričevanja pripadnikov teritorialnih enot, politikov, diplomatov, državnikov, navadnih državljanov, Slovencev na tujem idr., ki so si prizadevali za samostojnost Slovenije, in vsakršnimi drugimi interaktivnimi pristopi k tej temi, ki so značilni za sodobno muzejsko dejavnost.

Muzejske zbirke (razstave, razstave na prostem, virtualne razstave) so namreč viri informacij, dejstev, dokazov o dogajanju, pojavih, procesih. Na temelju tako zbranih informacij, dejstev in dokazov učenci nato oblikujejo interpretacije dogajanja, pojavov in procesov. Namen vključevanja muzejskega dela v pedagoške programe je, da se poglobi, nadgradi učna snov iz učnih načrtov. Prek tega se doseže lažje uživanje v predstavljene tematike, večja nazornost, aktualizacija. Pri muzejskem delu se razvijajo in spodbujajo veščine vseživljenjskega učenja, kot so veščine kritičnega mišljenja pri delu z viri, veščine raziskovanja, sodelovanje in komuniciranje, digitalne veščine npr.

pri virtualnih razstavah, večšine ustvarjalnosti in inovativnost. Muzejsko delo pa je lahko del drugih didaktičnih pristopov (projektno učno delo, raziskovalno delo, terensko delo, strokovne ekskurzije ipd.). Končni cilj je bolj kakovostna realizacija deklarativnih (vsebine), procesnih (veščine) in odnosnih ciljev (vrednote) iz učnih načrtov, posledično pa poglobljeno znanje in razumevanje dogajanja, pojavov in procesov v družbi in naravi ter izkazovanje vseživljenjskih veščin. Pri tem je nujno sodelovanje in timsko delo kustosov in učiteljev v vseh fazah muzejskega dela, od načrtovanja, izvedbe do evalvacije.⁷

Vladi Republike Slovenije poleg priporočila, da ponovno vzpostavi samostojen muzej, namenjen izključno slovenski osamosvojitvi, ki bo obogatil možnosti poglobljenega spoznavanja osamosvojitvene teme v okviru izobraževalnega sistema, **priporočamo tudi, da poskrbi za krepitev didaktične usposobljenosti učiteljev, ki v osnovnih in srednjih šolah predstavljajo obdobje osamosvojitve, da bodo učenci in dijaki z njim dobro seznanjeni in bodo do osamosvojitve gojili pozitiven odnos.**

IV.

Pomembno vlogo pri ohranjanju kulturnega spomina na določeno zgodovinsko dogajanje, v našem primeru osamosvajanje Slovenije, ima poleg izobraževalnega sistema tudi kultura.

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2022-2029 (ReNPK22–29) (Uradni list RS, št. 29/22) (v nadaljnjem besedilu: ReNPK 2022–2029) je temeljni strateški dokument za področje kulture za obdobje osmih let, kot ga določa Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16, 61/17, 21/18 – ZNOrg, 3/22 – ZDeb in 105/22 – ZZNSPP).

ReNPK 2022–2029 opredeljuje vlogo kulture v razvoju Slovenije in slovenskega naroda ter javni interes zanjo, področja kulture, na katerih se zagotavljajo kulturne dobrine kot javne dobrine, in usmeritve na področju investicij v javno kulturno infrastrukturo.

V uvodu ReNPK 2022–2029 je izpostavljena zelo pomembna vloga kulture pri razvoju zavesti o narodni identiteti in pri uresnitvi slovenske samostojnosti:

»Kultura je imela v slovenski narodni zgodovini zelo pomembno vlogo. I...I Četudi je bila kdaj zvesta zagovornica ideologije, ki je po drugi svetovni vojni opustošila naš duhovni prostor, nič ni moglo utišati njenih prizadevanj za povezanost in enotnost naroda, ki ju je najprej soustvarjala s pomočjo skupnega jezika, pozneje z izoblikovanjem narodnobuditeljskih zahtev po umetniškem in znanstvenem udejstvovanju v domačem jeziku, nazadnje pa – kot najvišjo stopnjo narodove zavesti – z razglasitvijo samostojne države Slovenije, ki smo jo uresnili pred 30 leti.«

ReNPK 2022–2029 pa tudi v prihodnosti vidi ključno vlogo kulture pri oblikovanju slovenske narodne identitete in domoljubja ter pri utrjevanju državotvorne zavesti, na kar kaže prvi izmed prednostnih ciljev resolucije:

⁷ Dr. Vilma Brodnik: Kultura spominjanja - obletnice pri pouku zgodovine s poudarkom na 30. obletnici plebiscita in osamosvojitve. Dostopno na: https://www.zbralismopogum.si/gradiva/clankek_kultura_spominjanja.pdf

»Okrepiti vlogo kulture kot povezovalne in združevalne sile v javnem življenju, še posebej pri oblikovanju slovenske narodne identitete in domoljubja ter pri utrjevanju državotvorne zavesti, družbene etike, dialoga, medsebojnega spoštovanja ne glede na spol, generacijske in socialne razlike ter politično pripadnost.«

Pri krepitvi vrednot slovenske osamosvojitve pomembno vlogo igrajo tako državne kulturne institucije, npr. muzeji, arhivi, galerije, knjižnice, gledališča, opere, kot tudi zasebni akterji, npr. producenti filmov, predstav, pisatelji, pesniki, slikarji, glasbeni aranžerji, ki s svojevrstnimi pristopi ohranjajo kulturni spomin na osamosvojitvev, predstavljajo dogajanje iz tistega časa z različnih zornih kotov ali se z vsebino na polju kulture kako drugače soočajo ter jo na ta način približajo gledalcem in poslušalcem. Pri tem nikakor niso nezanemarljive tudi proslave in obeležitve državnih praznikov tako na državni kot lokalni ravni, saj z zasnovo programa posredujejo svoj pogled na vrednote samostojne države.

Vladi Republike Slovenije zato priporočamo, da so razpisi na področju kulture zasnovani na način, da krepijo vrednote slovenske osamosvojitve in pozitiven odnos prebivalcev Republike Slovenije do samostojne države.

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

Poslanska skupina Nova Slovenija - krščanski demokrati

Šubičeva ulica 4, 1000 Ljubljana

t: 01 478 96 70, f: 01 478 98 65, e: ps-nsi@dz-rs.si, www.dz-rs.si

IME IN PRIIMEK	PODPIS
mag. Matej Tonin	
Janez Cigler Kralj	
Aleksander Reberšek	
dr. Vida Čadonič Špelič	
Jožef Horvat	
Iva Dimic	
Jernej Vrtovec	
mag. Janez Žakelj	

